

AHOLI UMUMIY DAROMADLARI TARKIBIDA MEHNAT DAROMADLARI, TRANSFERTLAR VA KICHIK TADBIRKORLIKNING ROLI

O‘rinboyev Ulug‘bek Otabekovich

Ma‘mun universiteti

Iqtisodiyot kafedrasida o‘qituvchisi

E-mail: uurinboyev@mamunedu.uz

Niyozmetov Doniyor Rejabbayevich

Ma‘mun universiteti

“Iqtisodiyot” kafedrasida dots.v.v

E-mail: niyozmetov_doniyor@mamunedu.uz

Yakubov Sanatbek Ravshanbekovich

Ma‘mun universiteti

“Iqtisodiyot” kafedrasida katta o‘qituvchisi

E-mail: yakubov_sanatbek@mamunedu.uz

Annotatsiya: *Ushbu maqolada aholi umumiy daromadlarining tarkibiy tuzilishi, mehnat faoliyatidan olingan daromadlar, yollanma ishchilar daromadlari, mustaqil ravishda band bo‘lishdan olingan daromadlar, transfertlar, xorijdan pul o‘tkazmalari hamda kichik tadbirkorlikdan olingan daromadlarning ulushi tahlil qilinadi. Maqolada daromadlar tarkibidagi ushbu nisbatlar aholi bandligi, hududiy iqtisodiy faollik, ijtimoiy transfertlar va kichik tadbirkorlikning daromad shakllanishidagi roli nuqtayi nazaridan tahlil qilinadi.*

Kalit so‘zlar: *aholi daromadlari, mehnat daromadlari, yollanma ishchilar, mustaqil bandlik, transfertlar, pul o‘tkazmalari, kichik tadbirkorlik.*

KIRISH

Aholi umumiy daromadlari tarkibini tahlil qilish mamlakatda daromadlar qanday manbalar hisobiga shakllanayotganini aniqlash imkonini beradi. Daromadlarning umumiy hajmi aholining iqtisodiy imkoniyatlarini ko‘rsatsa, ularning tarkibi ushbu imkoniyatlarning barqaror yoki beqaror manbalarga tayanishini baholashga yordam beradi. Masalan, mehnat faoliyatidan olingan daromadlar iqtisodiyotda bandlik, ish haqi, o‘zini o‘zi band qilish va tadbirkorlik faolligi bilan bog‘liq bo‘lsa, transfertlardan olingan daromadlar ijtimoiy himoya, pensiya, nafaqa, stipendiya va xorijdan pul o‘tkazmalari kabi manbalarni o‘z ichiga oladi.

O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi ma‘lumotlariga ko‘ra, 2026-yil yanvar-mart oylarida aholi umumiy daromadlarining asosiy qismi mehnat faoliyatidan olingan daromadlar hisobiga shakllangan. Mehnat faoliyatidan olingan daromadlar jami aholi umumiy daromadlarining 60,7 foizini tashkil etgan. Ushbu toifaga yollanma ishchilar daromadlari hamda mustaqil ravishda band bo‘lishdan olingan daromadlar kiradi. Aholi umumiy daromadlari tarkibida yollanma ishchilar

daromadlari 30,9 foiz, mustaqil bandlikdan olingan daromadlar esa 29,8 foiz ulushga ega bo'lgan.

Daromadlar tarkibida transfertlarning ulushi ham sezilarli. 2026-yil yanvar-mart oylarida transfertlardan olingan daromadlar aholi umumiy daromadlarining 27,5 foizini tashkil qilgan. Transfertlar ijtimoiy transfertlar va boshqa joriy transfertlardan iborat bo'lib, ijtimoiy transfertlar tarkibida pensiyalar eng yuqori ulushga ega. Hisobotga ko'ra, ijtimoiy transfertlar tarkibida pensiyalar 84,3 foizni, nafaqalar 13,9 foizni, stipendiyalar esa 1,8 foizni tashkil qilgan.

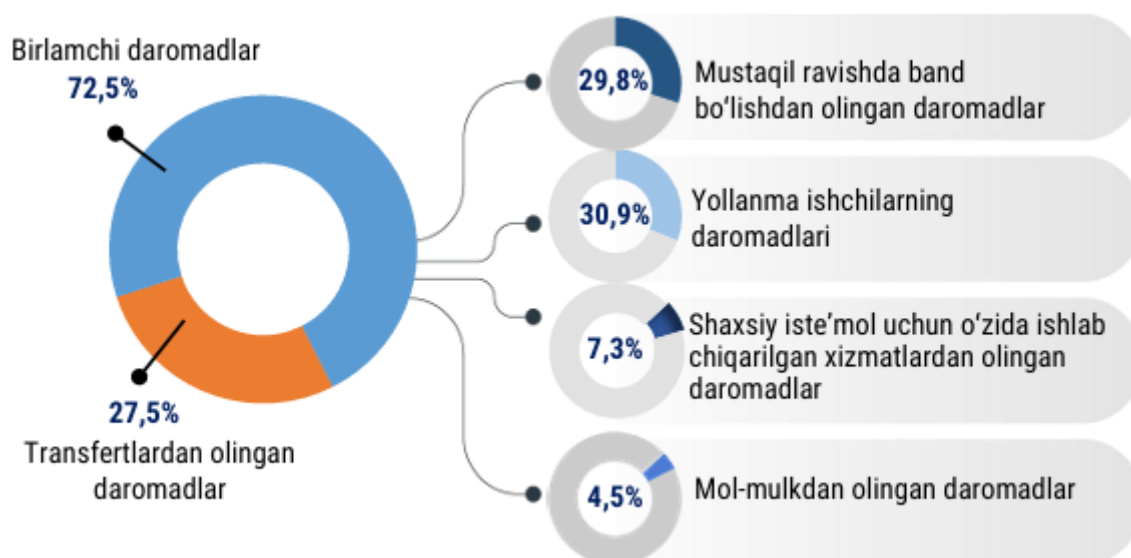
Aholi daromadlari tarkibida xorijdan pul o'tkazmalari ham alohida ahamiyatga ega. 2026-yil yanvar-mart oylarida respublika tashqarisidan kelib tushgan pul o'tkazmalarining aholi umumiy daromadlari tarkibidagi ulushi 17,5 foizni tashkil etgan. Ayrim hududlarda bu ko'rsatkich juda yuqori bo'lib, masalan, Andijon viloyatida 31,2 foiz, Samarqand viloyatida 25,9 foiz, Farg'ona viloyatida 24,0 foiz, Surxondaryo viloyatida 21,2 foiz, Xorazm viloyatida 20,2 foiz va Qashqadaryo viloyatida 20,1 foizni tashkil qilgan.

Maqolaning dolzarbligi shundaki, aholi daromadlarining tarkibiy tahlili daromad o'sishining qaysi manbalar hisobiga yuz berayotganini aniqlashga yordam beradi. Agar daromadlarning katta qismi mehnat va tadbirkorlik faoliyatidan shakllansa, bu iqtisodiy faollik va bandlikning nisbatan barqarorligini ko'rsatadi. Agar transfertlar va xorijdan pul o'tkazmalari ulushi yuqori bo'lsa, bu ayrim hududlarda daromadlar tashqi yoki ijtimoiy manbalarga kuchliroq bog'langanini bildiradi. Shu sababli daromadlar tarkibini tahlil qilish hududiy iqtisodiy siyosat, bandlik strategiyasi, tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash va ijtimoiy himoya tizimini takomillashtirish uchun muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega.

Tadqiqotda strukturaviy tahlil usuli qo'llanildi. Ushbu usul yordamida aholi umumiy daromadlari tarkibidagi asosiy manbalar - mehnat faoliyatidan olingan daromadlar, transfertlar, mol-mulkdan olingan daromadlar hamda shaxsiy iste'mol uchun o'zida ishlab chiqarilgan xizmatlardan olingan daromadlar ulushi aniqlandi. Taqqoslama hududiy tahlil usuli orqali daromadlar tarkibining hududlar bo'yicha farqlanishi baholandi. Bunda mehnat faoliyatidan olingan daromadlar, transfertlar va kichik tadbirkorlikdan olingan daromadlarning hududiy ulushlari solishtirildi. Nominal o'sish tahlili qo'llanildi. Ushbu ko'rsatkichlar daromad turlarining umumiy daromadlar o'sishiga ta'sirini baholashda foydalanildi.

Asosiy qism. 2026-yil yanvar-mart oylarida O'zbekiston aholisi umumiy daromadlari tarkibida birlamchi daromadlar 72,5 foizni, transfertlardan olingan daromadlar esa 27,5 foizni tashkil etdi. Birlamchi daromadlar tarkibida yollanma ishchilar daromadlari, mustaqil ravishda band bo'lishdan olingan daromadlar, mol-mulkdan olingan daromadlar hamda shaxsiy iste'mol uchun o'zida ishlab chiqarilgan xizmatlardan olingan daromadlar mavjud.

1-grafik. Aholi umumiy daromadlari tarkibi. (2026-yil yanvar-mart)

Natijalar shuni ko'rsatadiki, aholi umumiy daromadlarining asosiy qismi mehnat faoliyati bilan bog'liq. Yollanma ishchilar daromadlari va mustaqil ravishda band bo'lishdan olingan daromadlar birgalikda 60,7 foizni tashkil etadi. Bu ko'rsatkich aholining asosiy daromad manbasi ish haqi, o'zini o'zi band qilish, yakka tartibdagi faoliyat va tadbirkorlikka yaqin mehnat faoliyati ekanini ko'rsatadi.

2026-yil yanvar-mart oylarida yollanma ishchilar daromadlari aholi umumiy daromadlari tarkibida 30,9 foiz ulushga ega bo'lgan. Joriy davrda yollanma ishchilar daromadlarining o'sish sur'ati 120,9 foizni tashkil etib, aholi umumiy daromadlari nominal hajmining 6,2 foizga o'sishini ta'minlagan.

Hududlar bo'yicha eng yuqori ulush Toshkent shahrida 48,6 foiz va Navoiy viloyatida 44,9 foiz qayd etilgan. Shuningdek, Sirdaryo viloyatida 32,4 foiz, Toshkent viloyatida 32,1 foiz, Qoraqalpog'iston Respublikasida 31,6 foiz ulush kuzatilgan. Eng past ulushlar Samarqand viloyatida 20,3 foiz, Surxondaryo va Xorazm viloyatlarida 21,9 foiz, Andijon viloyatida 22,1 foiz qayd etilgan.

1-jadval. Yollanma ishchilar daromadlarining hududlar bo'yicha o'sish sur'ati va ulushi

Hudud	O'sish sur'ati, %	Umumiy daromadlardagi ulushi, %
Toshkent shahri	126,2	48,6
Navoiy viloyati	121,4	44,9
Sirdaryo viloyati	121,1	32,4
Toshkent viloyati	115,9	32,1
Qoraqalpog'iston Respublikasi	119,1	31,6
O'zbekiston Respublikasi	120,9	30,9

Hudud	O'sish sur'ati, %	Umumiy daromadlardagi ulushi, %
Jizzax viloyati	118,9	26,9
Namangan viloyati	119,0	24,3
Buxoro viloyati	119,0	23,8
Qashqadaryo viloyati	117,3	23,4
Farg'ona viloyati	117,1	22,7
Andijon viloyati	118,1	22,1
Surxondaryo viloyati	116,0	21,9
Xorazm viloyati	115,5	21,9
Samarqand viloyati	118,7	20,3

Bu ko'rsatkichlar hududlarning ish haqi va rasmiy bandlikka tayanish darajasi turlicha ekanini ko'rsatadi. Toshkent shahri va Navoiy viloyatida yollanma ishchilar daromadlari ulushining yuqoriligi ushbu hududlarda yirik korxonalar, rasmiy ish o'rinlari, sanoat va xizmatlar sektori orqali shakllanadigan ish haqi daromadlari muhimligini bildiradi.

2026-yil yanvar-mart oylarida mustaqil ravishda band bo'lishdan olingan daromadlarning o'sish sur'ati 117,8 foizni tashkil etgan. Ushbu daromad turi aholi umumiy daromadlari nominal hajmining 5,2 foizga o'sishini ta'minlagan. Respublika bo'yicha mustaqil bandlikdan olingan daromadlarning umumiy daromadlardagi ulushi 29,8 foiz bo'lgan.

Hududlar kesimida eng yuqori ulush Jizzax viloyatida qayd etilgan - 44,6 foiz. Buxoro viloyatida bu ko'rsatkich 39,3 foiz, Surxondaryo viloyatida 38,7 foiz, Xorazm viloyatida 38,3 foiz, Toshkent viloyatida 38,1 foiz, Namangan viloyatida 36,5 foiz bo'lgan. Eng past ko'rsatkich Toshkent shahrida kuzatilgan - 11,9 foiz.

2-jadval. Mustaqil ravishda band bo'lishdan olingan daromadlarning o'sish sur'ati va ulushi

Hudud	O'sish sur'ati, %	Umumiy daromadlardagi ulushi, %
Jizzax viloyati	118,2	44,6
Buxoro viloyati	115,3	39,3
Surxondaryo viloyati	123,9	38,7
Xorazm viloyati	117,7	38,3
Toshkent viloyati	111,7	38,1
Namangan viloyati	118,1	36,5
Qashqadaryo viloyati	117,8	35,5
Sirdaryo viloyati	116,1	33,7

Hudud	O'sish sur'ati, %	Umumiy daromadlardagi ulushi, %
Samarqand viloyati	118,7	33,6
Farg'ona viloyati	118,8	32,2
Andijon viloyati	117,8	31,0
Navoiy viloyati	112,7	30,2
O'zbekiston Respublikasi	117,8	29,8
Qoraqalpog'iston Respublikasi	120,1	28,8
Toshkent shahri	122,9	11,9

Bu natijalar mustaqil bandlik viloyatlar iqtisodiyotida muhim daromad manbasi ekanini ko'rsatadi. Ayniqsa, Jizzax, Buxoro, Surxondaryo, Xorazm va Toshkent viloyatlarida mustaqil bandlikning yuqori ulushi aholining daromadlari rasmiy ish haqi bilan bir qatorda o'zini o'zi band qilish, yakka tartibdagi faoliyat, oilaviy biznes, qishloq xo'jaligi, xizmat ko'rsatish va mayda tadbirkorlik hisobiga shakllanishini bildiradi.

Hisobotga ko'ra, 2026-yil yanvar-mart oylarida boshqa joriy transfertlar tarkibiga kiruvchi respublika tashqarisidan kelib tushgan pul o'tkazmalarining aholi umumiy daromadlari tarkibidagi ulushi 17,5 foizni tashkil etgan. Hududlar kesimida ushbu ko'rsatkich bo'yicha eng yuqori ulush Andijon viloyatida 31,2 foiz, Samarqand viloyatida 25,9 foiz, Farg'ona viloyatida 24,0 foiz, Surxondaryo viloyatida 21,2 foiz, Xorazm viloyatida 20,2 foiz va Qashqadaryo viloyatida 20,1 foiz qayd etilgan.

Eng past ulushlar Navoiy viloyatida 4,5 foiz, Toshkent viloyatida 5,5 foiz, Jizzax viloyatida 8,5 foiz va Sirdaryo viloyatida 11,6 foiz bo'lgan.

3-jadval. Hududlar bo'yicha respublika tashqarisidan pul o'tkazmalarining umumiy daromadlardagi ulushi.

Hudud	Pul o'tkazmalari ulushi, %
Andijon viloyati	31,2
Samarqand viloyati	25,9
Farg'ona viloyati	24,0
Surxondaryo viloyati	21,2
Xorazm viloyati	20,2
Qashqadaryo viloyati	20,1
Buxoro viloyati	18,5

Hudud	Pul o'tkazmalari ulushi, %
Namangan viloyati	18,1
Qoraqalpog'iston Respublikasi	15,8
Toshkent shahri	13,0
Sirdaryo viloyati	11,6
Jizzax viloyati	8,5
Toshkent viloyati	5,5
Navoiy viloyati	4,5

Pul o'tkazmalari ulushidagi hududiy farqlar daromadlarning tashqi manbalarga bog'liqligi turlicha ekanini ko'rsatadi. Andijon, Samarqand, Farg'ona, Surxondaryo, Xorazm va Qashqadaryo viloyatlarida xorijdan pul o'tkazmalarining yuqori ulushi mehnat migratsiyasi va tashqi daromad manbalari aholi daromadlarida muhim o'rin egallashini bildiradi. Aksincha, Navoiy va Toshkent viloyatlarida bu ulush pastligi ichki mehnat va tadbirkorlik daromadlari nisbatan muhimroq rol o'ynashini anglatishi mumkin.

Xulosa va tavsiyalar. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, 2026-yil yanvar-mart oylarida O'zbekiston aholisi umumiy daromadlarining asosiy qismi mehnat faoliyatidan olingan daromadlar hisobiga shakllangan. Mehnat faoliyatidan olingan daromadlar jami umumiy daromadlarning 60,7 foizini tashkil etib, shundan yollanma ishchilar daromadlari 30,9 foiz, mustaqil ravishda band bo'lishdan olingan daromadlar esa 29,8 foiz bo'lgan. Bu aholining daromad bazasida ish haqi, mustaqil bandlik va tadbirkorlik faoliyati muhim o'rin egallashini ko'rsatadi.

Yollanma ishchilar daromadlari Toshkent shahri va Navoiy viloyatida ayniqsa yuqori ulushga ega. Toshkent shahrida ushbu ko'rsatkich 48,6 foiz, Navoiy viloyatida 44,9 foiz bo'lgan. Bu hududlarda rasmiy ish haqi daromadlari aholi umumiy daromadlarining yetakchi manbalaridan biri ekanini bildiradi. Aksincha, Samarqand, Surxondaryo, Xorazm, Andijon va Farg'ona viloyatlarida yollanma ishchilar daromadlari ulushi pastroq bo'lib, boshqa daromad manbalarining roli yuqoriroq.

Mustaqil ravishda band bo'lishdan olingan daromadlar respublika bo'yicha 29,8 foiz ulushga ega bo'lib, Jizzax, Buxoro, Surxondaryo, Xorazm va Toshkent viloyatlarida ayniqsa yuqori ko'rsatkichlar qayd etilgan. Bu hududlarda o'zini o'zi band qilish, yakka tartibdagi faoliyat, oilaviy biznes va kichik tadbirkorlik aholi daromadlarida muhim rol o'ynaydi.

Transfertlardan olingan daromadlar umumiy daromadlarning 27,5 foizini tashkil etgan. Transfertlar tarkibida ijtimoiy transfertlar 36,4 foiz, boshqa joriy transfertlar esa 63,6 foiz ulushga ega bo'lgan. Ijtimoiy transfertlar tarkibida pensiyalar 84,3 foiz

bilan asosiy o‘rinni egallagan. Bu ijtimoiy ta‘minot tizimi aholining muhim qatlamlari uchun barqaror daromad manbasi ekanini ko‘rsatadi. Xorijdan pul o‘tkazmalari respublika bo‘yicha aholi umumiy daromadlarining 17,5 foizini tashkil etgan. Andijon, Samarqand, Farg‘ona, Surxondaryo, Xorazm va Qashqadaryo viloyatlarida ushbu ko‘rsatkich yuqori bo‘lib, bu hududlarda tashqi daromad manbalarining aholi daromadlaridagi ahamiyati katta ekanini bildiradi. Shu sababli mazkur hududlarda mahalliy ish o‘rinlari yaratish, tadbirkorlikni rivojlantirish va daromad manbalarini ichki iqtisodiy faoliyatga ko‘proq bog‘lash dolzarb vazifa hisoblanadi.

Kichik tadbirkorlikdan olingan daromadlar respublika bo‘yicha umumiy daromadlarning 54,5 foizini tashkil etgan. Bu ko‘rsatkich kichik biznes va xususiy tadbirkorlik aholining daromad shakllanishida strategik ahamiyatga ega ekanini tasdiqlaydi. Ayniqsa, Jizzax, Xorazm, Buxoro, Toshkent, Samarqand va Namangan viloyatlarida kichik tadbirkorlik daromadlari ulushi yuqori bo‘lib, ushbu hududlarda kichik biznesni qo‘llab-quvvatlash bevosita aholi daromadlarini oshirishga xizmat qiladi.

Umuman olganda, O‘zbekiston aholisi daromadlari tarkibi ko‘p manbali xarakterga ega. Ish haqi, mustaqil bandlik, kichik tadbirkorlik, transfertlar va xorijdan pul o‘tkazmalari turli hududlarda turlicha nisbatlarda shakllanmoqda. Shu bois daromad siyosatini ishlab chiqishda barcha hududlar uchun bir xil yondashuv emas, balki hududning iqtisodiy tarkibi, bandlik modeli, transfertlarga bog‘liqligi va tadbirkorlik salohiyatidan kelib chiqadigan differensial strategiya zarur.

FOYDALANILGAN MANBALAR:

[1] O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi. “O‘zbekiston Respublikasi aholisining umumiy daromadlari. 2026-yil yanvar-mart oylariga oid dastlabki ma‘lumot.” Press-reliz, 2026-yil 30-aprel. <https://stat.uz/uz/matbuot-markazi/qo-mita-yangiliklar/68043-o-zbekiston-respublikasi-aholisining-umumiy-daromadlari-2025-yil-yanvar-dekabr-2>

[2] O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi. Aholining umumiy daromadlari bo‘yicha uslubiy tushuntirishlar va metama‘lumotlar. Hisobotning VIII bo‘limi. https://stat.uz/img/news/aoli-umumij-daromadlari_lotin_p61532

[3] O‘rinboyev, U. (2026). AGROKLASTERLAR SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING EKONOMETRIK MODELLARI. MUHANDISLIK VA IQTISODIYOT, 4(4).

[4] Nurmetovich, E. B., Ravshanbekovich, Y. S., & Yuldashevich, X. S. (2025, June). THE ROLE OF MICROFINANCE IN POVERTY REDUCTION: EVIDENCE FROM DEVELOPING ECONOMIES WITH A FOCUS ON UZBEKISTAN. In CONFERENCE OF MODERN SCIENCE & PEDAGOGY (Vol. 1, No. 3, pp. 33-36).

[5] Niyozmetov, D. (2024). ACTIVITIES AND SPECIFICS OF COMMERCIAL BANKS IN THE SECURITIES MARKET. In International Conference of Economics, Finance and Accounting Studies (Vol. 11, pp. 57-58).